

Działanie „**Nieantropocentryczna Podmiotowość Kulturowa**” w ramach programu „**Inicjatywa doskonałości naukowej – Uczelnia Badawcza**” Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Instytut Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego oraz Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego

we współpracy z

Department of English (*University of California Los Angeles*)
Institut für Medienkulturwissenschaft (*Albert-Ludwigs-Universität Freiburg*)
LitLinAl Research Group, Departamento de Filología Inglesa y Alemana,
(*Universidade de Santiago de Compostela*)

serdecznie zapraszają do udziału w międzynarodowej konferencji

„**LITERATURA A BOTANIKA**”

organizowanej w ramach międzyuczelnianego projektu badawczego „**Literatura – Konteksty**”, zainicjowanego przez Instytut Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego i Instytut Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

20–22 maja 2022 r.

Forma hybrydowa: w Warszawie i za pośrednictwem platformy ZOOM.

Kontakt: literature.botany@gmail.com

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE:

Poetry reading – Forrest Gander (Brown University)

The event organised by the Ecopoetological Laboratory
20 maja (piątek), godz. 18:00–20:00

Virtual walk in the Kampinoski National Park

Film produced by the Warsaw University of Life Sciences
20 maja (piątek), godz. 16:30–17:00

Metamorphosis of Plants

Film by Urszula Zajączkowska
22 maja (niedziela), godz. 9:00–9:10

Virtual Exhibition *O Happiness! To See an Iris*

Jesień 2022 - Wiosna 2023

Już u zarania dziejów rośliny stanowiły istotną część symbolicznego imaginarium ludzkości, zwłaszcza w sferze mitologiczno-religijnej. Topos kosmicznego drzewa wyznaczającego axis mundi i jego warianty, do których należy również Drzewo Życia w ogrodzie Eden czy – w witalistycznej wersji – znany z Kabały Etz Chaim, pojawia się niemal we wszystkich kręgach kulturowych, by wspomnieć jedynie o chińskiej morwie Fusang, sumeryjskim Schaluppu czy znanym z nordyckich sag jesionie Yggdrasil. Rośliny odgrywały zarazem, jak choćby poszerzające świadomość wedyjska soma czy irańska haoma, istotną rolę w obrzędach kulturowych.

Równolegle do rozwoju fitoterapii stosunkowo szybko pojawiła się systematyczna wiedza o świecie flory i jego korelacji z ciałem ludzkim, dająca początek naukowej botanice. Za jej ojca uchodzi w zachodnim kręgu kulturowym Teofrast z Eresos (ok. 371–287 p.n.e.), autor dzieła *επι φυτῶν ἱστορία* (lat. *Historia plantarum*), oddziaływującego jeszcze wyraźnie we wczesnej nowożytności. Europejskie średniowiecze przyniosło z kolei szereg herbariów i encyklopedii ziółoleczniczych (Liber de cultura hortorum Walahfrida z Reichenau, *Physica* Hildegardy z Bingen, *De Vegetabilibus* Alberta Wielkiego, *Księga natury* Konrada z Megenbergu), nierzadko będących nie tylko naukowymi traktatami, lecz również dziełami sztuki.

Apogeum w nowożytnym splocie botaniki i literatury wyznacza wiersz *Die Alpen* Albrechta von Hallera (1729). Utwór został opatrzony licznymi przypisami, odnoszącymi się do wymienionych w nim roślin i stanowiącymi naukowy komentarz poety, który swoją drogą dysponował rozległą wiedzą w zakresie przyrodoznawstwa. W wersach Hallera pobrzmiwają zarazem te same wzorce i wyobrażenia, które w liryce pastoralnej doby renesansu i baroku utrwaliły obraz ogrodu jako locus amoenus. Jak wyraźne są ich związki również z postpastoralną literaturą współczesną, gdzie coraz większe znaczenie zyskuje kontekst ekologiczny, pokazał Terry Gifford we wpływowym studium *Pastoral* z roku 1999. Im bowiem odleglejszy od natury staje się krajobraz i im bardziej naznacza go piętno industrializacji, tym wyraźniej manifestuje się w kulturze, a w szczególności w fikcji literackiej, tęsknota za rajskim ogrodem, którego emanacją stać się może afrykańska dżungla, wiktoriańska oranżeria czy węgierska wieś w bezkresie puszczy.

(Post)modernistyczne spojrzenie na relacje człowieka z jego roślinnym otoczeniem określone jest w dużym stopniu przez dyskurs ekokrytyczny, który w toku rozwoju Environmental Humanities doprowadził nawet do pojawienia się synonimicznego dla „antropocenu” pojęcia „plantacjocenu” (niem. *Plantatiozän*), zaproponowanego przez Annę Tsing na określenie czasów współczesnych – epoki jak żadna inna naznaczonej przez wpływ ludzkości. Chociaż termin „plantacjocenu” nie pochodzi bezpośrednio od słowa roślina (lat./ang. *plant*), nie jest przypadkiem, że rdzeń tych terminów jest ten sam: nieopłacana praca niewolnicza, która leży u podstaw myślenia Tsing, została ostatecznie użyta w dużej mierze w celu zwiększenia produkcji niektórych roślin. Wynikające z tego faktu zagrożenia bioróżnorodności przez monokultury i masowa wycinka lasów deszczowych są obecnie tematem nie tylko debaty publicznej i naukowej w kontekście nadciągającej katastrofy klimatycznej, lecz także tekstów literackich „samoświadomego antropocenu” (Lynn Keller). Szczególne miejsce zajmują w nich propozycje symbiotycznej komunikacji człowieka i rośliny, do których należy choćby *Listowieść* (*The Overstory*) Richarda Powersa, w roku 2019 wyróżniona nagrodą Pulitzera.

Do zagadnień, na które organizatorzy konferencji „Literatura a botanika” chcieliby zwrócić szczególną uwagę, należą następujące kwestie:

- rośliny w mitach o początkach świata i człowieka,
- symbolika roślin w literaturze,
- obraz lasu i ogrodu w literaturze,
- rośliny w literaturze ludowej (np. w ujęciu etnobotanicznym),
- rośliny a topos locus amoenus,
- rośliny jako inspiracje dla twórców kultury,
- antropomorfizacja flory oraz obrazy człowieka jako rośliny,
- roślinno-ludzkie hybrydy w tradycji literackiej,
- botanika a ekopoetyka,
- rośliny w perspektywie posthumanistycznej,
- botanika a humanistyka środowiskowa w kontekście literackim,
- literatura botaniczna,
- ilustracja botaniczna w literaturze.

Języki konferencji: angielski, niemiecki, polski.

